

ФОРМУВАННЯ ДІЄВИХ МЕХАНІЗМІВ РОЗВ'ЯЗАННЯ ПРОБЛЕМ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ У СФЕРІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

FORMATION OF THE EFFECTIVE MECHANISMS OF DECISION OF PROBLEMS OF STATE REGULATION IN THE NATIONAL SECURITY SPHERE

УДК 351.86
DOI <https://doi.org/10.32843/2663-5240-2019-11-24>

Рубан А.В.

здобувач

Навчально-науково-виробничий центр
Національного університету цивільного
захисту України

У статті сформовано дієві механізми розв'язання проблем державного регулювання у сфері національної безпеки. Зокрема, виокремлено ключові проблеми державного регулювання у сфері національної безпеки. Обґрунтовано підхід до розкриття стану сфери безпеки українського суспільства. Запропоновано шляхи формування механізмів державного регулювання процесів у сфері національної безпеки.

Ключові слова: державне регулювання, сфера національної безпеки, механізми, проблеми, шляхи.

В статье сформированы действенные механизмы решения проблем государственного регулирования в сфере национальной безопасности. В частности, выделены ключевые проблемы государственного регулирования в сфере национальной безопасности. Обоснован подход к раскрытию

состояния сферы безопасности украинского общества. Предложены пути формирования механизмов государственного регулирования процессов в сфере национальной безопасности.

Ключевые слова: государственное регулирование, сфера национальной безопасности, механизмы, проблемы, пути.

The effective mechanisms of the solution of problems of state regulation in the sphere of national security are created in the article. In particular, the key problems of state regulation in the sphere of national security are allocated. An approach to disclosure of a condition of the sphere of Ukrainian society security is proved. The ways of formation of mechanisms of state regulation of processes in the sphere of national security are offered.

Key words: state regulation, sphere of national security, mechanisms, problems, ways.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями.

Проводячи дослідження ключових питань трансформації та розвитку сфери безпеки українського суспільства наприкінці 1990-х – на початку 2000-х років, необхідно акцентувати увагу на необхідності подальшої наукової розробки низки теоретичних проблем. Очевидно, що їх постановка та подальше вирішення сприятиме об'єктивному розгляду стану сфери безпеки соціуму та виявлення її специфіки. Доречна також і зворотна діалектика, оскільки аналіз реального стану сфери безпеки суспільства допоможе послідовно визначити перспективи й надалі вирішити як теоретичні, так і практичні питання забезпечення його гарантованої безпеки. Описане вище підкреслює виняткову актуальність обраної теми дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Необхідно звернути увагу на те, що в нинішніх умовах багато вчених і практиків приділило увагу питанням забезпечення національної безпеки через державне регулювання. Серед таких вчених, зокрема, слід звернути увагу на праці таких: Т.Г. Васильців [1], Б.Ф. Купчак [2], І.С. Руснак [3] та інших.

Проте все ще актуальними залишаються подальші дослідження в цій царині.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри численний обсяг досліджень особливостей державного

регулювання у сфері національної безпеки та її окремих напрямів, необхідно зазначити, що вони потребують подальшого розвитку, оскільки проблеми державного регулювання у сфері національної безпеки постійно трансформуються відповідно до зміни зовнішнього та внутрішнього середовища.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є формування дієвих механізмів розв'язання проблем державного регулювання у сфері національної безпеки.

Необхідність досягнення поставленої мети передбачає розв'язання такого кола завдань:

- виокремити ключові проблеми державного регулювання у сфері національної безпеки;
- обґрунтувати підхід до розкриття стану сфери безпеки українського суспільства;
- запропонувати шляхи формування механізмів державного регулювання процесів у сфері національної безпеки.

Виклад основного матеріалу. У найзагальнішому наближенні можна виділити кілька великих проблем щодо державного регулювання у сфері національної безпеки поки тільки позначених в деяких наукових джерелах. До цих проблем необхідно віднести такі:

- по-перше, в даний час не дуже зрозуміло, як сфера безпеки залежить від активності держави, діяльності громадянського суспільства і бізнес-структур. Фактично доцільно виявити, яка повинна бути ступінь втручання (участі)

держави, громадськості, бізнесу та громадян у сферу безпеки, а також наскільки ця діяльність різних соціально-політичних суб'єктів має бути скоординована і хто може бути координатором в даній сфері;

– по-друге, немає чіткої відповіді на питання, яким має бути співвідношення внутрішніх і зовнішніх (щодо конкретного соціуму) аспектів безпеки в даній сфері. Є сенс вважати, що в цьому контексті слід обґрунтувати необхідність вироблення концептуальних рамок для визначення пріоритетів внутрішньої та зовнішньої політики держави. Водночас необхідно взяти до уваги їх нерозривну єдність як найважливіший методологічний принцип функціонування цієї сфери, але на цій для України виділити пріоритетність внутрішньої політики (в забезпеченні захищеності життєво важливих інтересів особистості, суспільства і держави). Тут же слід зазначити, що багато дослідників на перше місце за значущістю у сфері безпеки українського суспільства ставлять зовнішні аспекти [2; 3];

– по-третє, подальшого теоретичного опрацювання потребує визначення пропорційності військових аспектів безпеки (військової безпеки) з іншими видами безпеки. Водночас важливо розв'язати суперечність між потребами оборони та реальними можливостями держав з забезпечення цих потреб. Крім того, слід врахувати, що політика безпеки в нашій країні перестала бути синонімом військових заходів. Отже, необхідні вдумливі та послідовні державні зусилля з регулювання фінансування та витрачання невійськових ресурсів на забезпечення різних видів безпеки;

– по-четверте, докладного аналізу потребує діалектика взаємодії сфери безпеки з іншими сферами суспільного життя. Діалектика цієї взаємодії досі не вирішена ні в теоретичному, ні в практичному аспектах. Так, наприклад, в численних працях сфера безпеки розглядається як гранично широка, за обсягом фактично збігається з соціумом, з усіма його сферами. Але є і принципово інші точки зору. Зокрема, точка зору, що безпека, насамперед, забезпечує сталий розвиток суспільства, і в цьому сенсі у сфері безпеки формуються умови розвитку соціуму (тобто без гарантованої безпеки цей розвиток не може бути забезпечений в принципі);

– по-п'яте, подальшого систематизованого вивчення потребує непослідовність дій різних суб'єктів (насамперед, державної влади) у сфері безпеки. Очевидно, що ця проблема є проблемою вищого порядку, оскільки в нашій країні реформаторські дії завжди були неефективним результатом проведеної так званої «кон-

сервативної» політики. Відповідно, необхідно формувати цілісну модель історичного та перспективного розвитку сфери безпеки в Україні.

Звичайно, вищевказаними теоретичними проблемами сфери безпеки їх повний список далеко не вичерпується. Однак є можливість вважати, що навіть цих п'яти проблем досить для того, щоб переконатися в багатогранності, багатофункціональності та внутрішній складності цієї сфери, неоднозначності її станів і впливу на соціум [1; 4].

Слід підкреслити, що сфера безпеки не має власної предметної області. Саме тому пропонується підхід, що дозволяє розкрити стан сфери безпеки українського суспільства через аналіз специфіки її прояву в інших основних сферах суспільного життя. Зокрема, це економічна, політична, соціальна та духовна сфери. Такий аналіз дозволить надалі виявити та систематизувати складники сфери безпеки, на які можна та необхідно впливати методами державного регулювання з боку широкого кола соціально-політичних суб'єктів.

Зокрема, серед проявів безпеки в економічній сфері слід визначити такі:

– прогнозування заходів, що сприяють самостійному й ефективному вирішенню різними суб'єктами широкого кола економічних завдань у сфері безпеки;

– без впливу сфери безпеки складно забезпечувати той рівень і таке якість життя населення, які забезпечують економічну стабільність в суспільстві;

– сфера безпеки дозволяє соціуму своєчасно адаптуватися до динамічних змін, що відбуваються у світовому господарстві, наростальних ресурсних обмежень і умов глобальної конкуренції, адекватно відповідати на внутрішні та зовнішні виклики;

– сфера безпеки впливає на економічні, політичні та військові процеси у світі [1; 2].

Відповідно, в державній стратегії економічного розвитку специфічними проявами безпеки в економічній сфері повинні бути такі:

– сфера безпеки впливає на процес вироблення цільових установок соціально-економічної політики розвитку країни;

– у сфері безпеки певною мірою формуються критерії та параметри належного стану економіки, що відповідає вимогам економічної безпеки та захисту життєво важливих інтересів країни;

саме у сфері безпеки створюється система і механізми забезпечення економічної безпеки соціуму, захисту його життєво важливих інтересів на основі застосування всіма державними й іншими інститутами правових, економічних та адміністративних заходів [2; 3].

Що стосується соціальної сфери, то безпека у даному випадку проявляється таким чином:

- у підтримці (або її відсутності) більшістю населення соціальної системи та державного устрою;

- у характері відносин між великими соціальними групами, коли ці відносини не створюють нових небезпек і не повинні впливати одна на одну;

- у стійкості систем забезпечення життєдіяльності та основних потреб людей і груп;

- у стані та розвитку соціальної сфери, яка виключає соціальну перенапруженість і небезпеку вибухів масового невдоволення;

- у захищеності особистості від будь-яких небезпек, які можуть бути в суспільстві [2-4].

Щодо безпеки в духовній сфері, то багатьма фахівцями відзначається, що в духовній сфері суспільства основними суб'єктами є релігійні організації. У цьому контексті важливо зрозуміти, які цінності пропонують релігійні організації сучасного суспільства в різних областях людської діяльності, а також чи можна на підставі цих цінностей розвивати сферу безпеки.

Отже, сфера безпеки загалом розуміється як складова частина суспільного життя, в якій формуються умови для найбільш ефективної реалізації та захисту різноманітних інтересів громадян, суспільства та держави. У такій якості сфера безпеки соціуму пов'язана на практиці з основними сферами суспільного життя численними запитами та потребами різних суб'єктів, а також діями з оптимізації захисту як цих інтересів, так і процесів їх реалізації.

Сфера безпеки в максимальному ступені та постійно проявляється в інших сферах суспільного життя. Взаємозалежність всіх сфер суспільного життя (в тому числі сфери безпеки) є об'єктивною для будь-якого соціуму.

Вищеописане дозволило виділити підходи до формування механізмів державного регулювання процесів у сфері безпеки.

- По-перше, деякі автори прирівнюють процес впливу на безпеку в суспільстві до спеціалізованого виду політики (політики безпеки).

- По-друге, низка вчених вважає, що вплив на безпеку в суспільстві рівноцінний або синонімічний впливу держави. Хоча слід підкреслити, що інші фахівці виділяють цілий спектр інших, недержавних акторів.

- По-третє, деякі дослідники фактично ставлять знак рівності між впливом на безпеку в суспільстві і механізмом цього впливу [1-4].

Висновки із цього дослідження і подальші перспективи в цьому напрямі. Підбиваючи підсумки даного дослідження, слід зазначити, що в ньому було отримано такі висновки:

- 1) виокремлено ключові проблеми державного регулювання у сфері національної безпеки:

- нечітке уявлення залежності сфери безпеки від активності держави, діяльності громадянського суспільства і бізнес-структур;

- непрозорість співвідношення внутрішніх і зовнішніх (щодо конкретного соціуму) аспектів безпеки в даній сфері;

- неопрацьованість визначення пропорційності військових аспектів безпеки (військової безпеки) з іншими видами безпеки;

- неповний аналіз діалектики взаємодії сфери безпеки з іншими сферами суспільного життя;

- непослідовність дій різних суб'єктів (насамперед, державної влади) у сфері безпеки;

- 2) обґрунтовано підхід до розкриття стану сфери безпеки українського суспільства, який передбачає дозволяє розкриття стан сфери безпеки українського суспільства через аналіз специфіки її прояву в інших основних сферах суспільного життя – економічній, політичній, соціальній та духовній;

3. запропоновано шляхи формування механізмів державного регулювання процесів у сфері національної безпеки. Підкреслено, що в нинішніх умовах є три можливі варіанти у зазначеному контексті, використання яких у комплексі дозволить отримати найдієвіший результат.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Формування середовища економічної безпеки підприємництва в Україні / Т.Г. Васильців, С.С. Гринкевич. Економічний часопис XXI. 2015. № 3-4 (1). С. 24– 27.

2. Купчак Б.Ф. Економічна безпека підприємництва: суть та умови виникнення. *Науковий вісник ЛДУВС*. 2010. № 2. С. 334– 346.

3. Національна безпека та підвищення обороноздатності України в контексті нових викликів і загроз / І.С. Руснак, В.В. Хижняк. *Стратегічна панорама*. 2015. № 1. С. 12– 20.

4. Яремко І.І. Економічна безпека як складова національної безпеки держави. URL: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/22426/1/43-Yaremko-74-75.pdf>.